

CERVUS dóna *cervo*, i SALVUS apareix sovint, des del català antic, en la forma *salvu* o *salvo* (al costat de *saul*, *sal*, etc.) és també normal que es trobi altres vegades, com a forma ben genuïna (erròniament qualificada de castellanisme per algú), una variant *falvo* o *falbo*: «un mul *falbo* ab son forniment» en un doc. de 1461, i un altre del S. xv (*CoDoACA* xxvi, 262, 153).

També el trobem en cançons populars, de traginer: «per las festas --- de Cinquagesma a Barcelona anam / —Arri muleta *falva*, ara és hora o may!», MilàF (amb moltes versions cat. or., *Romllo.*, 298.3). *Faldo* citat per Amades, *BDC* xxii, 137, no és de fiar.

Es tracta essencialment del mot germànic *FALWA-*, que ja apareix en glossaris del llatí tardà, provinents de la Germània Inferior («*fulvus: falbus, heluus, CGL* iv, 345ss.; Loewe, *Prodromus*, 422), estudiats per Kluge (*ARom.* vi, 304; cf. Whatmough, *D. Anc. G.*, p. 147). És un mot del germànic comú: b-al. ant. *falū*, a-al. mj. *val* (*valwer*) (no estrany a l'al-al. ant.), al. mod. *falb* i *fahl*, ags. *fealo*, esc. ant. *folr*; provinent d'una arrel indoeuropea general, a la qual pertanyen el ll. *pallere*, *pallidus*, el gr. *πολιός*, i en variant més igual, el paleosl. *plavū*, el bàlt. *pālvās*, etc.; veg. Kluge s. v. *falb*; Pok., *IEW*, 805.10ss.; Gamillscheg, *Rom. Germ.* i, 37; *REW*, 3174; *FEW* iii, 403.

D'aquí provenen el fr. *fauve* i altres formes romàniques, entre elles el compost i el derivat castellano-mossàrab *hobacho* i *overo*, port. *fouweiro*, dels quals tracto extensament en els dos articles del DCEC. De l'existència en mossàrab, i en castellà i portuguès, hem de deduir que el mot germànic pertanyia també al gòtic, on no el coneixem pels textos conservats, i des del qual és forçós que passés al mossàrab i fins al cast. port., mentre que a França és natural suposar-lo de procedència francesa: és versemblant, doncs, que en català se superposessin els dos corrents dialectals germànics.

Falc, V. falca

FALÇ, f. 'cina de segar', del ll. *FALX*, -CIS, id. □ 1.ª doc.: orígens: Jaume I, etc.

Parlant d'un giny de guerra armat de «*falces*» (veg. context a prop. de *de tot en tot*). «Fo un baró qui, en aviró del monestir del sant, talava espines ab una *faus*», *VidesR.*¹ També «*falç* molt corba» en Ausiàs, i «encontrà lo diable que portava una *falç* molt tallant» en els *Eximplis* del vol. Ag. (i, 294); *falç* en l'Evangelinari de Palau (*AlcM*, s. v. *falç*).

Antigament, pl. *falces*, com correspon al desenrotllament normal segons la fonètica cat., com hem vist en Jaume I, i ho comproven força textos antics: el *DAG*. el documenta en la *Crònica* de Carbonell, i el trobem en el *Consolat de Mar*, almenys en parts tardanes o apèndixs: «tota ferramenta de ferro ho acer --- com és ferres e claus de bèsties, tatxes, claus --- *falces*, relles, picasses, pichs, càvechs ---» que Moliné assenyala en l'a. 1481 (p. 233) i Ag. en l'ed. de 1518. Modernament se li ha superposat el plural analògic *falçs* que

és de norma avui (i que ja es testifica en un doc. de 1377, MiretS, *TempIH*, 562, i en OPou), però el plural antic no ha mort pertot, car hom l'assenyala en el «dialecte castellonenc», i figura així en un romanç popular (recollit a Vic) que narra fets dels Ss. xvi-xvii: «ya 'n dese<m>*molsan*² las *faussas*, / se'n van casa 'l cavallé --- / n'hi ventaren cop de *faus*, / n'hi fan saltà 'l cap primé», MilàF (*Romllo.*, 108.20). V. *MOLSA*.

De seguida es tendeix llavors, allà on sobreviu aquest plural, a crear-li un singular analògic *faussa* o *falça* (que *AlcM* qualifica estranyament de «terminació adoptada per intensificar <!> el gènere femení»), que és el que ja figura en versions del romanç citat; i *AlcM* afirma que es diu *fausa* a Amer i Caldes de Malavella, i *falsa* a Nules i Xiva de Morella: cert que deu haver-hi malentès —almenys en la part referent a aquestes dues poblacions— puix que el mateix *AlcM* reconeix que *falces* és el plural de *falç* en el «dialecte castellonenc», si bé no pertot, car realment jo mateix tinc anotat l'analògic *falsa* d'algun lloc escadusser.³ De tota manera rebutgem la sospita que *falça* sigui forma estesa en terres castellonenques, car l'única cosa que jo he sentit per allà és una *falç*: a Castelló mateix, corrent pel terme, m'ensenyaven com solien «surracar en una *fälz* gran dentada» (1961).

Davant la -ç la fonètica local de molts parlars or., ross. i bal., sobretot, donava lloc al canvi de *falç* en *fauc*, que ja hem registrat en les *VidesR* i en cançons populars, i retrobem en d'altres: «set segadors --- la *faus* endaurada és» (recollit a Olot i a Palaldà, *Romancerillo*, 263.6). Avui és la forma normal a Mallorca: Sòller (1952); *BDLC* vii, 331, a Llucmajor amb plural *fäus* (*BDLC* xiv, 205); en cat. or. només al Nord del Montseny, p. ex. a Sant Hilari (*BDLC* vii, 143), i és la que aportava sens dubte Verdager del seu ús familiar, com sigui que l'empra en un escrit ben primerenc: «la *faus*, enlluentida pels terrosos rostolls, lluentejava als raigs del sol» (*Escr. Inèd.*, p. p. Casac., 1958 i, 121, 124, si bé ja llavors ho alterna amb la variant del llenguatge comú (p. 122).

En lloc de *falç* el val. de l'Horta (no, com hem vist, el de Castelló), usa (Renat, «El Camí», 14-iv-34) i deu haver usat sempre, *corbella*; car en tot cas no és oposició recent, vist que ja OPou l'encobla en qualitat de forma valenciana amb la gironina i nativa seva, *faus*: «la *faus* o *corbella* per segar: *falx* messoria» (p. 86), «ferrer de corbells o *faus*: *falcarius*», «instrument per esporgar, o *corbellot* o *faus bosquera*: *falx*».

DERIV.: *Falceta*: «lo blat --- se'n va a buscà la *fau-seta*, / ya l'en troba assahonat», MilàF (*Romllo.*, 10G, versió alt-empordanesa); amb -z- per derivació analògica *fauzeta* mall. (*BDLC* xiii, 251).

Falcilla, ross., cat. occ. i cat. or.: «assegut a l'últim davant del vetllador, va esmolat pausadament una *falcilla*, i va preparar un nyinyol llarg», Coromines (*La casa dels Pudalls*, en *A Recés*, p. 127).⁴ Amb aquest mot identifiquem sense vacil·lació el nom de l'ocell *Cypselus apus* [1575], per la forma arquejada de la seva figura projectant-se sobre el cel, d'ales fines, llargues i corbades. El mot, sens dubte, apareix alterat en